

цифрового розвитку ґрунтується на таких принципах: забезпечення кожному громадянину рівного доступу до послуг, інформації та знань, які надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій; створення цифрових інфраструктур як основного чинника розширення доступу громадян до глобального інформаційного середовища та знань; сприяння розвитку інформаційного суспільства та засобів масової інформації; орієнтація на міжнародне та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС; стандартизація як основа цифровізації; підвищення рівня довіри громадян та інформаційної безпеки.

На завершення О. М. Василенко подякувала усім за активну участь у роботі секції і висловила надію, що й усі наступні заходи у форматі онлайн-зустрічі проходять успішно, збиратимуть велику кількість заінтересованих фахівців інформаційно-бібліотечної сфери.

Загалом, онлайн-засідання секції «Сучасні виклики та завдання бібліотек в умовах цифровізації» було організовано і проведено на високому науковому та методичному рівні, що сприяло конструктивному обміну думками з різних аспектів сучасного бібліотечнознавства.

До програми секційного засідання було включено 42 доповіді авторитетних фахівців вітчизняної бібліотечно-інформаційної сфери, викладачів профільних вітчизняних вищих навчальних закладів (збірник матеріалів конференції розміщено на сайті НБУВ за адре-

сою <http://conference.nbu.gov.ua/site/sum/id/26>). Учасники засідання зосередили свою увагу на ключових темах – сучасних викликах та завданнях бібліотек в умовах цифровізації, на особливостях трансформації бібліотечної діяльності в умовах карантинних обмежень, на створенні нових бібліотечних онлайн-сервісів, забезпеченні доступу до світових наукових баз та ресурсів, на кращих зразках зарубіжного досвіду, апробованих моделях і стратегіях вітчизняної бібліотечної практики. Технічні можливості обраної платформи обмежили час роботи секції, але усі бажаючі мали можливість висловитися, розкрити суть, зміст своїх наукових студій чи практичних напрацювань. Учасники секційного засідання мали можливість обговорювати онлайн представлені доповіді, значна частина з яких супроводжувалася презентаціями, численними запитаннями, уточненнями, доповненнями в чаті та на спеціально створеній у соціальній мережі Facebook сторінці «Сучасні виклики та завдання бібліотек в умовах цифровізації».

Усім зареєстрованим учасникам надіслано Сертифікат учасника Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації».

Оксана Клименко,
старший науковий співробітник НБУВ,
кандидат історичних наук, доцент

Книгознавчі дослідження історико-культурних фондів

На традиційну для жовтневої конференції НБУВ книгознавчу секцію 2020 р. було подано 25 доповідей з 8-ми установ, а саме, з Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (переважно з підрозділів Інституту книгознавства), Львівського національного університету імені Івана Франка, Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної історичної бібліотеки України, Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. Більшість тез доповідей, вчасно поданих до оргкомітету, опубліковані в матеріалах конференції, кілька статей за темами виступів подано до «Наукових праць НБУВ».

Усі запропоновані на секцію матеріали можна умовно розподілити на 6 тематичних блоків: дослідження бібліотечних фондів, зібрань та колекцій, насамперед, ретроспективних, історико-культурних (12 доповідей); дослідження окремих пам'яток (4); книгознавчі

дослідження і сучасні електронні ресурси (3); теоретичні книгознавчі питання (2); розкриття змісту журналів (2); питання історії видавничої справи (цензура та статистика) (2). Зрозуміло, що подані доповіді є достатньо вибірково, вони не можуть свідчити про усю повноту книгознавчих досліджень, що відбуваються нині в Україні чи, тим більше, в світі. Власне, будь-яка конференція не може претендувати на таку повноту.

В якості альтернативи засідання керівництвом секції було підготовлено структурований за темами огляд поданих доповідей. Матеріали розіслали завчасно всім зареєстрованим на секцію доповідачам, разом з посиланнями на розміщені на порталі НБУВ програму Конференції та тези доповідей. Така інновація дала можливість кожному ознайомитися як з програмою, так і з тезами доповідей по секції і конференції загалом. У електронних листах учасникам секційного засідання було запропоновано в зручний для них час, не поспішаючи, обміркувати і висловити власні думки щодо проблем і перспектив книгознавчих студій, представлених у поданих заявках, не повторюючи тез власних виступів, адже вони доступні для ознайомлення всім бажаючим. Отже, йшлося

про письмове обговорення тем – у листуванні, доступно-му через розсилку одразу всім або більшості учасників, а також про проведення дискусії щодо напрямів книгознавчих досліджень, як їх розуміють учасники секції.

У зверненні до учасників секції підкреслювалося, що винесене в назву секції як ключове поняття «дослідження історико-культурних фондів» є не випадковим. Книгознавство не є суто теоретичною наукою, яка має відпрацьовувати лише терміни галузі та їхні дефініції. Книгознавство великою мірою – прикладна наука, котра покликана вивчати конкретні книги (примірники), видання, колекції, зібрання, фонди, переважно ретроспективні, хоча цілком можливо й сучасні.

Варто відзначити, що більшість поданих доповідей були присвячені саме розкриттю ретроспективних фондів. Сюди можна віднести виступ провідного наукового співробітника НБУВ, доктора історичних наук **Т. Д. Антонюк** (розглянула видання УВАН (Української вільної академії наук) з фонду відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ); молодшого наукового співробітника НБУВ **А. М. Беби** (здійснила книгознавчий аналіз зібрання книг фундаментальної бібліотеки Подільської духовної семінарії); заступника директора ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, кандидата педагогічних наук **Д. О. Закатнова** (проаналізував дисертаційні дослідження з проблем професійної орієнтації у фондах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського); наукового співробітника НБУВ, кандидата філологічних наук **О. Ю. Курганової** (виявила і охарактеризувала варіанти друкарської марки Етьєнів у відповідній колекції НБУВ); старшого наукового співробітника НБУВ, кандидата історичних наук **Т. Є. Мяскової** (розповіла про бібліотеку Свято-Успенської Почаївської лаври у фондах відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій НБУВ); співробітників НБУВ **С. М. Смирнової** і **Н. О. Горської** (презентували книгознавчі проекти Національної історичної бібліотеки України щодо досліджень і популяризації окремих фондових колекцій); старшого наукового співробітника НБУВ, кандидата філологічних наук **О. К. Супрунюк** (охарактеризувала твори Лесі Українки в книжкових та періодичних виданнях фонду відділу зарубіжної україніки НБУВ).

З опертям на фонди НБУВ була побудована доповідь старшого наукового співробітника НБУВ, кандидата історичних наук **І. О. Ціборовської-Римарович** про книжкові знаки книгозбірень католицьких монастирів Правобережної України XVII–XVIII ст.; співробітників Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки **В. М. Шелегеди** і **І. С. Лабчук** про роль провенієнцій у дослідженні історії формування фонду рідкісних і цінних видань Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки. Досліджуючи фонди певних зібрань, наукові співробітники НБУВ **Л. М. Гутник** і **Т. А. Галькевич** підготували доповідь «Втрачені архітектурні об'єкти України на поштових листівках

кінця XIX – першої третини XX ст. з фондів НБУВ»; молодший науковий співробітник НБУВ **Л. М. Демченко** розглянула праці прогресивних митців, вчених у складі бібліотеки короля Станіслава Августа Понятовського; співробітниця НБУВ **Т. О. Батанова** у книжкових виданнях 1919–1920 рр. із зібрання відділу фонду юдаїки НБУВ виявила документи про діяльність єврейських партій в Українській центральній раді.

Безпосередньо близькі до цього тематичного напрямку були виступи, що стосувалися дослідження окремих примірників, зокрема: зав. відділу НБУВ, кандидат історичних наук **Н. П. Бондар** розглянула Вільнюський Часовник 1568–1572 рр. в контексті місцевого кириличного книговидання; спільно з доктором історичних наук **Т. Л. Вілкул** вона опублікувала тези, що засвідчують інтерпретацію Святого Письма у маргіналіях давнього читача на прикладі гл. 21–23 Книги Вихід на одному з примірників Острозької Біблії з фондів НБУВ; за крайніми записами на примірниках НБУВ підготувала свій виступ старший науковий співробітник НБУВ, кандидат філологічних наук **Н. В. Заболотна** щодо синонімії в назвах кирилических стародруків; науковий співробітник НБУВ, кандидат філологічних наук **О. В. Максимчук** охарактеризувала вірші, присвячені Петру Могилі, зі збірки «Apollo Chrześcijański...» Лазаря Барановича.

Окремим теоретичним питанням книгознавчої та бібліотечнознавчої діяльності присвятили свої доповіді доктор історичних наук, професор **Г. І. Ковальчук** «Книгознавчі дослідження – основа експертизи книжкових пам'яток» (Інститут книгознавства НБУВ у 2019–2021 рр. виконує відомчу наукову тему «Атрибуція та експертиза книжкових та інших видів бібліотечних пам'яток: основи теорії та практики»); провідний бібліотекар НБУ імені Ярослава Мудрого **І. В. Лісова** – «Меморіальний фонд: поняття та сутність».

У двох виступах йшлося про зміст ретроспективних журналів: доцента Львівського національного університету ім. І. Франка, кандидата філологічних наук **Г. Г. Біловус** «Бібліографічний контент журналу «Живая мысль» (1902–1905)»; старшого наукового співробітника книжкової палати України ім. Івана Федорова, кандидата історичних наук **Л. В. Дояр** «Соціалістична революція у спорті на сторінках «Фізкультурника України» 1931 р.». Слід підкреслити, що розкриття змісту періодичних видань є перспективним напрямом діяльності, оскільки сама назва журналу не дає змоги отримати інформацію про конкретні статті, їх зміст.

На важливих аспектах видавничої справи України, яка також є об'єктом книгознавства, а саме цензурі та видавничій статистиці, зосередились у своїх виступах зав. відділу НБУВ, доктор наук із соціальних комунікацій **Т. В. Добко** «Бібліографічні покажчики як об'єкти цензури в Україні 1970-х рр.» і науковий співробітник ЛННБУ ім. В. Стефаніка, кандидат історичних наук **Н. Н. Зубко** «Видання книг в УРСР в роки Другої світової війни».

З огляду на стрімкі процеси інформатизації та цифровізації суспільного життя, зокрема і бібліотечної діяльності, на секцію було заявлено кілька доповідей, пов'язаних саме з електронними ресурсами. Так, молодший науковий співробітник НБУВ **О. В. Петренко**, ведучи пошук україніки в стародруках гражданським шрифтом на сайтах українських та зарубіжних національних бібліотек, здійснила відповідне порівняння щодо зручності доступу до цих ресурсів; старший науковий співробітник НБУВ, кандидат історичних наук **Ю. К. Рудакова**, досліджуючи твір І. Орновського «*BogatyWirydarz*» (НБУВ планує перевидання цієї книжкової пам'ятки з відповідним науковим апаратом), здійснила атрибуцію джерел цитування в тексті твору з використанням сучасних електронних технологій, що є доволі новою і цікавою методикою дослідження стародавніх текстів; старший науковий співробітник НБУВ, кандидат історичних наук **Н. Г. Солонська** і провідний бібліотекар НБУВ **Г. О. Борисович** представили загаломі веббібліографію на тему «Мова, фольклор і традиційна культура українців Канади».

Цього року учасникам секційного засідання було запропоновано відповісти на низку питань, а саме: яким ви бачите сучасне книгознавство; які, на вашу думку, напрями досліджень мають стати пріоритетними в наш час; які перспективи книгознавства загалом; що серед книгознавчих досліджень інтересує вас найбільше. Відповіді, що надійшли в процесі такої віртуальної дискусії, засвідчили: колеги-книгознавці, маючи можливість завчасно ознайомитися з тезами доповідей, обміркувати їх, узагальнили та висловили своє бачення сучасних книгознавчих досліджень. У більшості своїй вони мають спиратися на конкретні першоджерела – книги чи інші документи в державних фондах. Так, співробітники Національної історичної бібліотеки України **С. Смирнова** і **Н. Горська** переконані у подальшому поглибленні зв'язків книгознавства з іншими на-

уками – історією та історичною біографістикою, філологією, педагогікою. Фахівці підкреслили важливість таких зв'язків, адже вони дають змогу розвивати прикладне книгознавство, популяризувати книгу серед різних верств читацької аудиторії. Зміст окремих доповідей секції, на їх думку, засвідчив важливість дослідження кожного окремого примірника книжкової пам'ятки. Інші учасники секційного засідання до перспективних напрямів книгознавчих досліджень віднесли системне розкриття змісту ретроспективних періодичних і продовжуваних видань, адже назва журналу не дає уявлення про зміст всіх вміщених статей. Наголошувалось також, що важливим напрямом книгознавчої діяльності сьогодні є використання електронних ресурсів для проведення книгознавчих досліджень і популяризації історико-культурних фондів. Співробітників Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки **В. Шелегеду** і **І. Лабчук** найбільше зацікавили питання атрибуції та експертизи книжкових пам'яток.

Учасники секційного засідання були одностайні в думці, що в умовах пандемії COVID-19 дистанційна форма участі в конференції є найбільш оптимальною. Вони подякували фахівцям НБУВ за оперативність, яка дала змогу вчасно ознайомитися на сайті з текстами тез, представленими для обговорення. Всі вони містили корисну інформацію як з теоретичних аспектів книгознавчої діяльності, так і з практичних методів досліджень книжкових фондів.

Зареєстровані доповідачі отримали електронною поштою сертифікати учасників секційного засідання «Книгознавчі дослідження історико-культурних фондів».

Галина Ковальчук,
директорка Інституту книгознавства НБУВ,
доктор історичних наук

Бібліотеки в системі стратегічних комунікацій: міжнародний аспект

6–7 жовтя 2020 р. у рамках роботи Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації» відбулось онлайн-засідання секції «Бібліотеки в системі стратегічних комунікацій: міжнародний аспект». До розгляду було подано 30 доповідей учасників секції, серед яких провідні фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, співробітники Інституту всесвітньої історії НАН України, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна».

Секційне засідання відкрив її керівник – заступник генерального директора НБУВ, керівник Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ), доктор історичних наук, професор **В. М. Горовий**, який

проаналізував орієнтири наукового пошуку оптимізації бібліотечної діяльності в умовах інформатизації. Доповідач акцентував увагу на тому, що бібліотечний аспект в удосконаленні керівництва інформаційними процесами набуває дедалі більшого значення, оскільки він проявляється в оперуванні сукупністю суспільно значущих інформаційних ресурсів і розглядає цю сукупність з позицій оцінки збереження і використання напрацьованого суспільством досвіду життєдіяльності.

Розширення традиційних функцій бібліотек сьогодні зумовлено необхідністю організації аналізу глобальних інформаційних ресурсів в інтересах розвитку нації, держави, відбором для комплектування власних фондів, згідно з суспільними запитами, необхідної для національного розвитку зарубіжної інформації, ком-